

Människan i sitt bävande tillstånd

En av Sveriges mest omdiskuterade debattörer släpper en ny bok om tidens ekonomistiska sjuka. **Cecilia McMullen** läser och ser steg på vägen.

I Under det rosa täcket gjorde **Nina Björk** upp med kvinnligheten och i *Sireners sång* med kvinnans plats i moderniteten. Det är vida och mångbottnade ämnen och sin vana trogen tar hon sig an ett lika överväldigande ämne i sin senaste bok *Lyckliga i alla sina dagar*. På 180 sidor tar hon upp vad som felas vår tidsanda, om det skeva och ohållbara i dagens politiska och ekonomiska retorik. Det är en politisk text som ständigt återkommer till **Karl Marx**, och Björk ser det som djupt problematiskt att kulturen, ekonomin och de flesta aktörer i dagens samhälle verkar uppmana den enskilda individen att inför varje situation i livet ställa sig frågan: "What's in it for me? Vad tjänar jag på det här?"

Detta själviska fokus på det individuella och uppmaningen till tänkande av det här slaget påverkar genomgående ett samhälle och dess medborgare. Nina

Björk skriver att hennes bok är en reaktion *mot* detta och en reaktion *för* all den godhet, den solidaritet och den altruism som hon också ser omkring sig varje dag.

Det är en text som växlar mellan vardagsval och de allra största frågorna och ofta knyts de ihop och figurerar på samma sida. Allting är politiskt, allt från Disneyfilmer till föräldrablivande och föräldravarande till inredningsbeslut och det egna arbetslivet. Vi säljer vår arbetsinsats för att köpa mat, husrum och alla de prylar och plagg som vi omger oss med. Vi säljer vår tid och vår arbetsinsats som vilken annan vara som helst som finns ute i samhällets kretslopp. Detta är självklara saker. Men Björk påminner om vårt ansvar som människor, inte som konsumenter av varor och tjänster, att även de minsta av vardagsvalen också är delar av det ekonomiska system som vårt samhälle är uppbyggt kring. Med genomtänkta vardagsval och kritiskt tänkande skapas skillnad.

Björk lyfter upp ett av de fundament som det kapitalistiska systemet vilar på, konkurrensen. Systemet vilar på en konkurrens som tar sig uttryck i att vara tävlar mot vara, "företag mot företag, skolelev mot skolelev, arbetstagare mot arbetstagare, land mot land, kommun mot kommun, skola mot skola, sjukhus mot sjukhus, människa mot människa". Detta ständiga tävlande skapar säkert ypperliga resultat inom vissa områden och de som tävlar och presterar för att främja sin ställning kan nå hur långt som helst och överträffa sig själv och andra gång på gång. Men sist och slutligen passar detta

tävlande väldigt få och konkurrensen skapar rädsla och oro och ett hårt samhällsklimat. "Det föder en känsla av att vara jagad, av ett hela tiden närvarande men diffust hot. En rädd människa är en liten människa. [...] En rädd människa är inte människan i sitt blomstrande tillstånd. Det är människan i sitt bävande tillstånd", skriver Björk.

De som lever i ett bävande tillstånd har väldigt lite stöd av varandra, för alla andra är ju potentiella motståndare. De är motståndare om jobb, om status och position, om vänner och partners. Det är svårt att vara den som slutar tävla då alla runtomkring en kan ses som hot. Björk ställer en liten fråga om hur våra institutioner och vårt samhälle skulle se

ut om all rädsla och energi som går åt till att tävla skulle gå till att samarbeta istället. Det är en enkel och konkret, logisk fråga som dock ser naiv ut i all sin klarhet.

Det är en text som växlar mellan vardagsval och de allra största frågorna och ofta knyts de ihop och figurerar på samma sida.

Björk ser som sagt godhet, solidaritet och kärlek runtomkring sig i sin vardag. Och hon efterlyser ett samhällssystem som inte är uppbyggt kring konkurrens och tillväxt, som inte skapar rädsla och en ständig känsla av saknad och otillräcklighet. Vilket detta system är och hur det skulle fungera är ännu förlagt i utopins och framtidens dunkel. Och *Lyckliga i alla sina dagar* serverar inte svaret och lösningen. Detta är boken som pekar ut problem, som pekar ut det som skaver och är ur led och som hittar hopp och styrka i att inse att detta är inte så som det ska vara, så som det måste vara. Det finns andra sätt och redan det är motstånd, trots att det kommer att krävas mer än insikt och uppmärksammande för att skapa förändring. Men det är ett steg på vägen.

Lyckliga i alla sina dagar – om pengars och människors värde,
Nina Björk, Wahlström & Widstrand 2012.

Cecilia McMullen är litteraturvetare